

Álgoálbmogiidvuoigatvuođaid rihkkun

Álgoálbmogiin leat sierra vuoigatvuođat maid buot álgoálbmogat berrejit dovdat.

Čuovo riikkaáviissaid ovttá váhku. Vállje áššiid mas bohtet ovdan álgoálbmogiidvuoigatvuođaid rihkkumiid. Deavdde vuosttaš kolonnii áviissa nama, nuppi kolonnii deavddát man birra ášši lea (omd rasimma giela ja gárvvuid geažil, dahje giellaoahpahuš váilu). Goalmmát kolonnii deavddát dan vuoigatvuođa don oaivvildat rihkkojuvvo dán áššis. Deavdde áinnas maiddái artihkalnummira.

Vállje ovttá ášši ja muital iežat sániiguin man birra ášši lea. Čále golbma ákka mas muitalat manne don válljejit ahte juste diet álgoálbmotvuoigatvuohta rihkkojuvvo.

Áviisa	Ášši	Álgoálbmotvuoigatvuohta mii rihkkojuvvo

Dás gávnnat álgoálbmogiid konvenšuvnna:

http://www.galdu.org/govat/doc/galdu_cala_nr_2_2013_samegillii.pdf

ON;ja Mánáidkonvenšuvdna

Čuohpa mánáid vuoigatvuođaid ja hárhallet daid vai máhttibehtet bajil.

Artihkkal 1

Mánná lea juohke okte gii lea vuollel 18-jahkásaš, juos mánnái guoskevaš lágaid mielde olles ahki ii joksojuvvo árat.

Artihkkal 3

Buot almmolaš ja priváhta sosiálafuolahusa, duopmostuoluid, hálddahuseiseválddiid dahje lánhaásahanlágádusaid doaimmain, mat gusket mánáid, galgá vuosttaš sapis váldit vuhtii máná ávkki.

Artihkkal 4

Stáhta galgá ollašuttit ja čuvgehit mánáid vuoigatvuođaid.

Artihkkal 9

Mánná ii galgga sirrejuvvot váhnemiinnis sudno dáhtu vuostá earret dalle, go lea mánnái buoremus.

Artihkkal 10

Mánás, gean váhnemat orrot goabbat riikkas, lea vuoigatvuohta jeavddalaččat doalahit persovnnalaš gaskavuodaid ja njuolggoktavuodaid goappánai váhnemii.

Artihkkal 12

Mánás lea vuoigatvuohta iežas oainnu buot áššiin mat gusket sutnje ovdanbuktit, ja dan galgá váldit vuhtii.

Artihkkal 16

Máná priváhtaeallima, bearraša, ruovttu dahje reivestallama ii oaččo mieleavttus dahje lágheamit duohtadit iige su gudni beaggima oačču lágheamit vuolidit.

Artihkkal 19

Stáhta galgá suodjalit máná juohkelágán rumašlaš ja vuoiŋŋalaš veahkaválddis, vahágahttimis ja illásteamis, healbadeamis, ja hárehis ja fuones láhttemis dahje ávkkástallamis dalle go son lea váhnemiiddis, eará lágalaš fuolaheaddjis dahje gean beare eará olbmo divššus.

Artihkkal 26

Stáhta galgá dovddastit máná vuoigatvuođa návddašit sosiála dorvvus ja ekonomalaš doarjaga lágaid mielde.

Artihkkal 30

Mánná gii lea gullelaš unnitlogujovkui dahje lea eamiálbmot láhtu galgá ovttas joavkkuin ja iežas láhtuiguin beassat návddašit iežas kultuvrra, ollašuttit iežas oskkoldaga ja geavahit iežas giela.

Artihkkal 32

Mánná galgá oažžut suodjaleami ekonomalaš ávkkástallama ja dakkár barggaheami vuostá, mii orru uhkideame dahje headušteame su skuvlejumi, dahje vahágahttime su dearvvašvuođa dahje rumašlaš, vuoiŋŋalaš, morála dahje sosiála ahtanuššama.

Artihkkal 36

Stáhta galgá suodjalit máná buot eará ávkkástallanvugiin, mat áitet juoga ládje su buorredili.

Artihkkal 38

Stáhta galgá juohke lánhái hehttet ja sihkkarastit, ahte vuollel 15-jahkásaččat eai njuolga oassálastte vašálašvuođaide/sodiiide.

Artihkkal 41

Jos stáhta dahje riikkaidgaskasaš mearriduvvon lágat sihkkarastet buorebut vuoigatvuođaid mánáide, de leat dát gustovaččat, iige mánáidkonvenšuvdna.

Oanehisvástádusikkus

1. Goas dohkkehuvojedje ON olmmošvuoigatvuodát?
2. Namut muhtin organisašuvnnaid mat barget olmmošvuoigatvuodaid ovddas
3. Geat leat mánát, mánáidvuoigatvuodakonvenšuvnnas?
4. Mii hehtte mánáid oažžumis oahpu?
5. Namut unnimusat guokte ášši mas Norga lea ožžon kritihka go lea rihkkon olmmošvuoigatvuodaid!
6. Goas čađahii ON ráfibissuma vuosttaš gearde?
7. Manne dat álggahuvvui?
8. Makkár geatnegasvuodaid ferte Norga ollašuhhtit jos galgá leat NATO miellahttu?
9. Manne Norga bissehii gávppašeami Irakain jagi 1990?

Guhkesvástádusikkus

Mánáid vuoigatvuođat

Vástit

- a) Artihkkal18. Gávna unnimusat golbma ákka dasa ahte dát vuoigatvuođat leat dehálaččat.
- b) Artihkkal 13. Gávna unnimusat golbma ákka mat čilgejit manne dát vuoigatvuohta lea dehálaš.
- c) Artihkkal 32. Gávna ovtta dahje mánnga ovdamearkka mat čájehit/duođaštit ahte eai buot mánáin leat dát vuoigatvuođat otné.
- d) Muhtin eamiálbmotvuoigatvuohta...